

Konstitutionell rätt (juridik 1)

[Konstitutionell rätt](#) - [Rättsfilosofi](#) - [Rättsstaten](#) - [Det svenska statsskicket](#) - [Rättigheter](#) - [Aktörer](#) - [makt och ansvar](#) - [Lagstiftning, normhierarki och rättskällor](#)

Introduktion

Välkommen till juridik 1. I detta första moment ska du få läsa om ett moment som heter **konstitutionell rätt**. Det är ett område som, om du läser juridik i årskurs 2 och 3, kommer att fördjupa dig. Anledningen till att vi börjar här är att reglerna i detta moment lägger grunden för all annan juridik.

Ordet konstitution kan till exempel betyda "grundläggande egenskaper" eller kort och gott, "grundlag". Båda definitionerna ger en fingervisning om vad det handlar om - regler som är grundläggande. På något sätt skiljer sig dessa normer från övriga regler (som t ex lag). Konstitutionell rätt handlar grundläggande spelregler för makten i vårt samhälle.

I denna första del av konstitutionell rätt kommer vi titta på några grundläggande delar, som handlar om fördelning av makt, statens organ och vilka befogenheter dessa har samt lagstiftningsmakten.

Nedan följer några exempel på frågor som skulle kunna besvaras inom den konstitutionella rätten (detta är bara en litet urval):

- Vem bestämmer i Sverige - och hur vet vi att de har rätt att göra det?
- Varför får inte regeringen göra vad den vill, även om den har stöd av riksdagen?
- Varför är det viktigt att det är riksdagen (och inte regeringen) som stiftar lagar?
- Hur skyddar vi oss mot att makten missbrukas?
- Vem har mest makt i Sverige: riksdagen, regeringen eller domstolarna?
- Varför är domstolarnas oberoende viktigt i en demokrati?

Grundlagar

Ett lands konstitution anger alltså de grundläggande förutsättningarna för hur det landet ska styras. Alla länders konstitutioner ser inte likadana ut. I vissa länder finns det ett dokument, i andra inga dokument alls (men principer). I Sverige finns det fyra grundlagar:

- **regeringsform** - grunden för det svenska statsskicket
- **successionsordning** - anger regler för vem som ärver tronen
- **tryckfrihetsförordning** - rätten att fritt och ocensurerat ge ut tidningar, böcker och andra skrifter
- **yttrandefrihetsgrundlag** - skyddar rätten att sända radio och tv och att publicera texter, bilder och filmer på internet

Dessa grundlagar kallas med andra ord för "konstitution" eller den svenska konstitution. När man talar om ett lands konstitution är det frågor om hur landet styrs och vilka grundläggande rättsliga principer som gäller man menar. Historisk har man använt begreppet **samhällskontrakt** för att prata om samma typ av frågor, alltså konkret hur makten ska utövas, fördelas och begränsas i ett land.

Nedan står det lite mer om dessa grundlagar.

Regeringsform

Regeringsformen (RF) är den mest omfattande av Sveriges grundlagar och beskriver hur landet styrs. Den innehåller regler om statskicket, hur riksdag och regering arbetar, hur lagar stiftas och vilka grundläggande fri- och rättigheter medborgarna har. Här finns också viktiga principer som demokrati, legalitet och objektivitet.

Varför är den viktig?

RF är grunden för hela det svenska statskicket. Den skyddar demokratin, begränsar den offentliga makten och garanterar att lagar och beslut följer rättssäkra principer. Utan RF skulle vi sakna tydliga regler för hur makten fördelas och kontrolleras.

Mer om RF och det svenska statskicket [här](#)

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlag

I Sverige har vi två grundlagar som handlar om yttrandefrihet i olika medier: Tryckfrihetsförordningen (TF) och Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Båda skyddar vår rätt att uttrycka åsikter och sprida information, men de gäller i olika sammanhang.

TF gäller tryckta medier som tidningar, böcker och tidskrifter. Den slår fast att vi får skriva och sprida information fritt utan att myndigheterna kan förhandsgranska (censurera) det vi vill publicera. I TF finns också **offentlighetsprincipen** - en unik svensk regel som ger alla rätt att ta del av offentliga handlingar hos myndigheter. Det gör att vi kan granska makten och se hur beslut fattas.

YGL gäller radio, tv, film och vissa webbplatser med en ansvarig utgivare. Den fungerar på samma sätt som TF men är anpassad till dessa medier.

Båda lagarna ger också **meddelarfrihet**, vilket betyder att vem som helst får lämna uppgifter till journalister, även om uppgifterna annars skulle vara hemliga, och att myndigheter inte får försöka ta reda på vem som lämnat uppgifterna.

Varför är de viktiga?

TF och YGL är grundläggande för att demokratin ska fungera. De gör det möjligt för människor att öppet säga vad de tycker, sprida information och få insyn i hur makten används. Utan dessa lagar skulle staten kunna styra vilken information vi får, stoppa kritik och hemlighålla beslut. Med dem kan medborgare, journalister och forskare granska myndigheter, avslöja missförhållanden och delta i samhällsdebatten utan rädsla för straff.

Successionsordningen

Successionsordningen (SO) är en av Sveriges fyra grundlagar och bestämmer vem som ska ärva tronen och bli statschef. Den slår fast att Sverige är en monarki och att statschefen är kung eller drottning. Sedan 1980 gäller full kognatisk tronföljd, vilket betyder att det äldsta barnet ärver tronen oavsett kön.

Varför är den viktig?

SO säkerställer en tydlig och fredlig ordning för vem som blir statschef. Utan den skulle det kunna uppstå konflikter om vem som har rätt till tronen, vilket kan skapa politisk osäkerhet.

From:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=konstitutionellraett:intro1&rev=1756987985>

Last update: 2025/09/04 12:13

